

Кучмістова О.Ф., Майборода О.І., Ігнатова О.А., Кучмістов О.В.

Українська військово-медична академія

Київський національний університет технологій та дизайну

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФІТОТЕРАПЕВТИЧНИЙ СЕКТОР ВІТЧИЗНЯНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

Ключові слова: лікарська рослина, фітопрепарати, соки

Здоров'я нації є запорукою процвітання кожної країни. Створення досконалої системи охорони здоров'я відноситься до одного з першочергових завдань незалежної держави, яка вийшла на нові рубежі свого розвитку. Достатній рівень забезпечення якісними і доступними ліками – основа підтримання здоров'я населення, у зв'язку з чим фармацевтична галузь є однією з найбільш перспективних напрямків сучасної економіки України.

За роки незалежності вітчизняна фармація пройшла складний шлях від практично повного розладу до виходу на належний рівень виробництва, створення нових ліків, контроль якості продукції, підприємництва, науки та освіти. В колишньому СРСР Україна стояла на 2-му місці з виробництва фармацевтичної продукції (за 800 найменуваннями). Їх чималу частку складали екстракти з лікарських рослин, за виробництвом яких Україна лідирувала (поряд з виробництвом вітамінів, антибіотиків, антипіретиків, протизапальних та серцево-судинних препаратів). У 50-х роках ХХ ст. рослинні препарати складали 70-80% від усіх медикаментів. Кінець ХХ – поч. ХХІ ст. знаменували собою розробку новітніх технологій лікування.

За даними ВООЗ, фітопрепарати сьогодні представляють собою ринок в \$60 млрд. Досить широко вони використовуються у Німеччині, Франції, США, Італії, Індії (25-50%). На сучасному українському фармацевтичному ринку вміст фітопрепаратів широкого спектру лікувально-профілактичної дії в середньому складає понад 45%. Проте, для лікування серцево-судинної системи, захворювань дихальних шляхів, захворювань печінки та ШКТ цей показник істотно вищий (відповідно 90%, 79% та 70%).

Серед вітчизняних підприємств-виробників відповідних препаратів можна назвати «Фармацевтична фірма «Дарниця», «Фармак», «Біофарма», «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод», Київський вітамінний завод, «Лубнифарм», фармфабрика «Здоров'я» (Харків), «Галичфарм» (Львів), «Біостимулятор» (Одеса), «Сарепта» (Донецьк) тощо. Вказані підприємства сьогодні випускають Олії, екстракти, настоянки, таблетки, розчини для ін'єкцій, соки, збори, аерозолі, краплі, крунули, субстанції, фіточаї тощо. Спостерігається зростання як фармацевтичних фірм, що випускають рослинні препарати, так і об'ємів цієї продукції.

Деякі сполуки, одержані з рослин, безпосередньо не застосовуються з лікувальною метою, але стають початковим матеріалом для синтезу ефективних речовин. Значно більша частина (близько 180 видів із 270 дикорослих і культивованих рослин) переробляється у цехах хіміко-фармацевтичних підприємств з метою виділення із сировини біологічно активних речовин, а на їх основі - фітохімічних препаратів, а також виробництва настоянок, екстрактів, стандартизованих концентратів, соків, лікарських зборів та інших засобів у відповідній лікарській формі.

Серед величезного арсеналу сучасних ліків, виготовлених на основі витягнень з лікарських рослин, особливе місце займають соки. Це пояснюється тим, що їх виготовляють зі свіжих рослин, соки-фреш не проходять термічної та технологічної обробки, завдяки чому зберігають в активному стані весь комплекс діючих речовин - вітамінів, мінеральних солей, органічних кислот, мікроелементів, пектинів, амінокислот, цукрів тощо. Соки різноманітних дерев, плодів, ягід, трав, коренів із більше ніж 300 лікарських рослин високоефективні при внутрішньому або зовнішньому застосуванні для профілактики та лікування цілої низки захворювань. На сучасних фармацевтичних підприємствах соки виготовляють як самостійну лікарську форму, для одержання ароматизаторів та барвних речовин у виробництві ліків (завдяки розмаїттю кольорів та смаку соків). Проте основним, безумовно, є їх використання у вигляді фармацевтичних

препаратів або харчових добавок. Наприклад, препарат „Бетинат” отриманий на основі соку Буряка звичайного; „Імунал” та „Echinacea-ratiofarm” із соку Ехінацеї пурпурової, „Cardiovalenum” із соку жовтушника. Самостійною лікарською формою є препарати „Succus Aloes”, „Succus Kalanchoes”, „Succus Convallariae majalis”, „Succus Aroniae melanocarpus recens”, „Succus Plantaginis” та „Succus Citri”, що виготовлені відповідно із рослин Алое деревовидного, Каланхое перистого, Конвалії, Горобини чорноплідної, Подорожника великого й блошиного, Лимону тощо.

Лікувальна дія рослини пов’язана майже виключно зі специфічними хімічними речовинами, що містяться в них. І більшість з них - це органічні речовини, які здатні надавати терапевтичну (болезаспокійливу, протизапальну, генеруючу) та регуляторну дію, нормалізувати кров’яний тиск та серцево-судинну діяльність, підвищувати його захисні властивості й фагоцитарну діяльність лейкоцитів, пригнічувати ферментативну активність мікрофлори, попереджувати розвиток алергій, заспокоювати нервову систему, підсилювати поділ клітин тощо, покращувати обмін речовин внаслідок виділення токсичних речовин, впливаючи позитивно на загальний стан хворих майже у 90% випадків. Отже рослину можна розглядати не тільки як цінний фармакотерапевтичний агент; незамінне, багатюще, практично невичерпне джерело одержання лікарських препаратів різної спрямованості. До того ж фітопрепарати можуть застосовуватися для тривалих курсів лікування.

На підставі вищезазначеного, на сьогодні, фітотерапію розглядають як найбільш перспективне фізіологічне направлення у лікуванні цілої низки захворювань. Подальше вивчення хімічного складу рослин обумовить створення нових рослинних препаратів, застосування яких допоможе скорегувати стан хворого. Для сучасного стану розвитку фітотерапії в Україні характерно поєднання накопиченого досвіду з динамічним науковим розвитком та удосконаленням. Нам вважається, що подальше створення

нових зручніших фітозасобів за умови збереження спектру їх активності сприятиме підвищенню інтересу до них науковців та населення.